

Social and cultural aspects of early foreign language learning in children

Nilufar KADIROVA¹

Academic Lyceum affiliated with Andijan State University

ARTICLE INFO

Article history:

Received September 2024

Received in revised form

10 October 2024

Accepted 25 October 2024

Available online

25 November 2024

Keywords:

childhood,
foreign language,
language competence,
early learning,
cognitive development,
emotional development.

ABSTRACT

This article explores the significance of learning a foreign language during childhood. The author emphasizes that childhood is a crucial stage in the formation of an individual's personality and substantiates the importance of early development of foreign language competence. The article analyzes the impact of foreign language learning on a child's cognitive and emotional development, as well as the characteristics of language acquisition in children of different age groups. The paper presents conclusions that aid in determining the optimal age for developing foreign language competence in children.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol2-iss5/S-pp531-535>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Bolalarda xorijiy tilni erta o'rganishning ijtimoiy va madaniy jihatlari

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

bolalik davri,
xorijiy til,
til kompetensiyasi,
erta o'rganish,
kognitiv rivojlanish,
emotsional rivojlanish.

Ushbu maqola bolalik davrida xorijiy tilni o'rganishning ahamiyatiga bag'ishlangan. Muallif bolalik davri inson shaxsining shakllanishidagi muhim bosqich ekanligini ta'kidlab, xorijiy til kompetensiyasini erta rivojlantirishning ahamiyatini asoslaydi. Maqolada xorijiy tilni o'rganishning bolaning kognitiv va emotsional rivojlanishiga ta'siri, shuningdek, turli yoshdagi bolalarda til o'rganish xususiyatlari tahlil qilinadi. Maqoladabolalarda xorijiy til kompetensiyasini shakllantirishning eng maqbul yoshini aniqlashga yordam beradigan xulosalar beriladi.

¹ Teacher, Academic Lyceum affiliated with Andijan State University.

Социальные и культурные аспекты раннего изучения иностранного языка у детей

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

детство,
иностраный язык,
языковая компетенция,
раннее обучение,
когнитивное развитие,
эмоциональное развитие.

Данная статья посвящена важности изучения иностранного языка в детском возрасте. Автор подчеркивает, что детство является ключевым этапом в формировании личности человека, и обосновывает значимость раннего развития иноязычной компетенции. В статье анализируется влияние изучения иностранного языка на когнитивное и эмоциональное развитие ребенка, а также рассматриваются особенности освоения языка детьми разных возрастов. В работе представлены выводы, способствующие определению наиболее оптимального возраста для формирования иноязычной компетенции у детей.

Bolalik inson shaxsining rivojlanishida juda muhim davr hisoblanadi. Shuning uchun maktabgacha ta'lim bosqichi turli soha mutaxassislarining e'tiborini tortmoqda.

Agar zamonaviy ta'limning umumiy vazifalarini ko'rib chiqsak, so'nggi paytlarda ustuvorlik bilish, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdan ko'ra turli xil kompetensiyalarni: ijtimoiy, ijtimoiy-madaniy, kommunikativ va boshqalarni hosil qilishga qaratilganligini ta'kidlash mumkin. [4, b. 25]. Bolalik davri – bu, shuningdek, tafakkurning faol rivojlanish davri, baholash va o'zini baholash shakllanishi, tafakkur, irodaviy, emotsional o'zini boshqarish rivojlanish davridir. Bolalik davrida shaxsning asosi, barqaror motivatsiya tuzilmasi shakllanadi, yangi ijtimoiy ehtiyojlar, tengdoshlar tomonidan tan olinishga bo'lgan ehtiyoj, yangi turdagi, ixtiyoriy xatti-harakatning asosi paydo bo'ladi [1, b. 37]. Hozirgi vaqtda eng talabgir kompetensiyalardan biri xorijiy tilda muloqot qilish kompetensiyasi hisoblanadi. Y.P. Abdurazakovaning fikricha, u ma'lum bir darajada muloqot qilish texnikasiga ega bo'lish, tegishli norma va stereotiplarni o'zlashtirish natijasidir. Shuningdek, ushbu kompetensiya o'quvchining kognitiv va emotsional rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'zida asosiy xorijiy til kompetensiyalarini (nutq, til, ijtimoiy-madaniy, kompensator va o'quv-bildirish) birlashtiradi va ular uchun ma'lum bir bilim, ko'nikma va malakalar majmui xosdir [5, b. 41]. Ushbu kompetensiyani shakllantirishni bola yaxshi o'zlashtirishi mumkin bo'lgan erta bosqichdan boshlash maqsadga muvofiqdir.

Y.N. Protasovaning fikricha, taxminan 5 yoshga kelib bola ona tilini yaxshi o'zlashtirib oladi va natijada yangi tilga bo'lgan munosabati ongli bo'ladi. Zamonaviy hayot tarzi xorijiy tilni erta o'rganish bolalarda til va madaniy xilma-xillikka qiziqish uyg'otish, boshqa xalqlar tili va madaniyatiga hurmat bilan qarashga yordam berishini ko'rsatmoqda. I.A. Zimnyayaning qarashiga ko'ra, xorijiy til, ona tili kabi insonning ijtimoiy, intellektual va shaxsiy funksiyalarini ta'minlaydi [2, b. 13]. Shu bilan birga, pedagoglar ingliz tilini o'rganishni qaysi yoshdan boshlash kerakligi borasida bir fikrda emas. I.L. Sholponing fikricha, 5 yoshdan boshlab o'qitishni boshlash samaraliroq, chunki to'rt yoshli bolalar materialni sekinroq o'zlashtiradi, hali ham emotsional jihatdan beqaror, diqqatni jamlash uchun ularga qiyinroq va ona tilini ham yetarli darajada bilmaydi. Uch yoshli bolalar ham

xorijiy tilni ongli ravishda o'rgana olmaydi, chunki ularda so'z tuzish ko'nikmalari hozirgina shakllana boshlagan va ona tilidagi so'z boyligi shakllanayotgan bo'ladi. Biz uch yoshli bolalar ota-onalari bilan yaqin aloqada bo'lishi va ota-onaning yo'qligi ko'pincha bolalarda stress keltirib chiqarishini ta'kidlash muhim, bu esa tilni sifatli o'rganishga to'sqinlik qilishi mumkin. Ammo barchasi individual ekanligi va har doim ham bunday bo'lmasligini ham inkor etib bo'lmaydi [3, b. 5]. Masalan, inson hayotining birinchi 4 yilida bilim olish qobiliyatining 50% shakllanadi, 7-8 yoshga kelib asosiy ko'nikmalar shakllanadi.

8–10 yoshdan boshlab har qanday qobiliyatni mashq qilish orqali rivojlantirish kerak. Yoshingiz qancha katta bo'lsa, shuncha ko'p vaqt va kuch sarflashingiz kerak bo'ladi. Shuning uchun bolalarga ingliz tilini o'rgatishni 4 yoshdan boshlash eng maqsadga muvofiq variant hisoblanadi. Erta yoshda til o'rganishning muhim jihati shundaki, bolalar xato qilishdan qo'rqmaydi va uyalishmaydi, buni kattalar haqida aytib bo'lmaydi. Ular til to'sig'ini yengishda qiynaladi. Ko'pchilik gapirmoqchi bo'ladi va gapira oladi, lekin uyaladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarga til o'rgatishda eng muhimi – o'quvchilarning qiziqishini uyg'otishdir.

1. Ko'rgazmali qurollar. Bolalar so'zlarni nafaqat eshitishi, balki rasmlarini ham ko'rishi kerak. Bu orqali ular yangi materialni tezroq va osonroq eslaydilar. Prezentatsiya va tarqatma materiallardan tortib kichik videoroliklargacha ishlatish mumkin.

2. Rag'bat to'plash usuli. Bu usul shundan iboratki, darslarda eng yaxshi ishlagan bolalar mukofot (stiker, nakleyka, muhr) oladilar. Ular ma'lum miqdordagi mukofot to'plagach, kichik sovg'a oladilar. Bu mukofot usuli kamroq faol bo'lgan o'quvchilarni ham jalb qiladi. Ular ma'lum miqdordagi mukofot to'plagach, kichik sovg'a oladilar.

3. **Assosiativ usul.** Angliya tilida artikulyatsiya juda muhim, lekin bu jihatni maktabgacha yoshdagi o'quvchilarga tushuntirish qiyin bo'ladi, shuning uchun assotsiatsiya usulini qo'llash tavsiya etiladi. Bu usul, ayniqsa, talaffuzi rus tilidagi tovushlardan farq qiladigan ingliz tili tovushlarini kiritar ekanmiz, juda yaxshi natija beradi. Masalan, [w] tovushini kiritar ekanmiz, lablarimizni naydek cho'zib qo'yamiz. [h] tovushini kiritar ekanmiz, "sovuqda qotib qolgan qo'llarimizni isitamiz". [θ, ð] tovushlarini kiritar ekanmiz, tilimizning uchini tishlab olamiz, "toki u qochib ketmasin". O'quvchilarga qiziqarli bo'lishi va o'z ona tilidan farq qiladigan tovushlarni o'rganish uchun qiynalmasligi uchun o'z fantaziyamizni namoyon etishimiz mumkin. 4. Sho'ng'ish usuli. Til muhitiga sho'ng'ish usuli (tilga sho'ng'ish) – bu ikkinchi (yoki xorijiy) tilni o'rganish usuli bo'lib, bunda o'qitish to'liq yoki qisman o'rganilayotgan tilda amalga oshiriladi. So'nggi paytlarda sho'ng'ish usuli xorijiy tillarni o'rganishda faol qo'llanilmoqda. Bolalar xorijiy tilda qo'shiqlar tinglab, multfilmlar tomosha qiladilar. O'quvchilarni tahlil qilish va kuzatish maktabgacha yoshda xorijiy tilni o'rgangan va o'rganmagan bolalar o'rtasidagi farqni ko'rsatadi. Hatto bir yil davomida haftada 2 marta bo'lgan qisqa darslar ham yaxshi natija beradi. 5. Dars vaqtida turli o'yinlar.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning yetakchi faoliyati o'yindir. Bu shaxsning rivojlanishining asosiy omillaridan biri. O'yin insonning eng muhim bilim olish jarayonlaridan biri bo'lgan nutqqa ham ta'sir qiladi. Bunday holda o'yinlar, ayniqsa, ta'limning boshlang'ich bosqichida xorijiy tilni o'rganishning asosiy usullaridan biri hisoblanadi, chunki ular qiziqarli va qo'llash oson. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan o'ynaladigan o'yinlar: Qor to'pi. Bola so'z aytadi va to'pni keyingi bolaga uzatadi. Keyingi o'quvchi oldingi o'quvchining so'zini takrorlab, o'z so'zini qo'shadi. Shunday qilib so'zlar orta boradi. Bu o'yin bolalarning diqqatini oshiradi va konsentratsiyani rivojlantiradi.

Buzilgan telefon

O'qituvchi bitta o'quvchining qulog'iga bir so'z aytadi. Shundan so'ng bu o'quvchi o'zi eshitgan so'zni keyingi o'quvchining qulog'iga pichirlaydi va bunday qilib so'z oxirgi o'quvchigacha yetib boradi. Oxirgi o'quvchi eshitgan so'zini ovoz chiqarib aytadi. O'qituvchi boshlang'ich so'z bilan oxirgi so'zni solishtiradi. Bu o'yin bolalarning diqqatini oshiradi va xorijiy tilni quloq bilan tushunish ko'nikmasini rivojlantiradi.

Sehrli gul

Bolalarga o'yinchoq gul beriladi. Uni bir-birlariga o'tkazishlari kerak. Lekin gulni o'tkazish uchun kamida bir nechta inglizcha so'z aytishlari shart. So'zlarni oziq-ovqat, mebel, tana a'zolari, ranglar, sonlar kabi guruhlariga bo'lish mumkin.

Sehrli xaltacha

Xaltachada rasmi kartochkalar yashiriladi. O'quvchilar xaltachaga qo'l solib, bir dona kartochka olishadi. Kartochkadagi rasmni nomlashlari kerak.

Ro'yxat akvareli

O'qituvchi signal bergach, bolalar xonada tartibsiz harakatlana boshlaydilar. O'qituvchi: "ni ushlang..." deb biror bir rangni aytganda, bolalar o'zgalarning kiyimidagi shu rangni topib, unga tegishlari kerak. O'z kiyimlariga tegish mumkin emas. Kim oxirgi bo'lsa, o'yindan chiqib ketadi.

Kamalak

Har bir o'quvchining partasida rangli qalamlar (flomasterlar) bo'ladi. O'qituvchi: "Bolalar, sizlar yomg'irdan keyin osmondan rang-barang kamalak paydo bo'lishini ko'rgansizlar, – deydi – kelinglar, biz ham shunday kamalak chizamiz. Lekin bir sharti bor: men qaysi tartibda ingliz tilida aytsam, sizlar kamalak ranglarini shunday tartibda chizasizlar. Pastki yo'ldan boshlaymiz: red, orange, yellow, green, light blue, blue, violet".

Hayvonot bog'ida.

O'qituvchi stolida kichik yumaloq panjara bor. O'qituvchi afsuslanib, negadir barcha hayvonlar qochib ketganini aytadi. Vazifa: hayvonot bog'i xodimlariga hayvonlarni yig'ishga yordam berish. O'qituvchi: "Let's help collect the animals". Har bir o'quvchi o'yinchoq hayvonni olib, bo'sh katakchaga uni qo'yadi.

Qo'g'irchoqni kiyintiring!

Bolalar ikki guruhga bo'linadi. Har bir guruh qo'g'irchoqni kiyintirish kerak. Bolalar qo'g'irchoqqa birma-bir kiyim kiydirishar va uni baland ovozda aytishadi. O'z qo'g'irchoqini to'liq kiyintirgan guruh g'olib bo'ladi.

Robin-Bobin juda och.

Robin-Bobin juda och. U ovqat yegisi keladi. Duskada Robinning og'ziga turli narsalar uchib ketayotgani tasvirlangan: tarelka, qoshiq, stol, non, go'sht va hokazo. Vazifa: shulardan hamma yeguliklarni tanlab, ingliz tilida aytish kerak.

Chet tili o'rganish barcha aqliy jarayonlarni rivojlantiradi. Ushbu jarayonda bola atrofdagi olam haqidagi bilimlarini chuqurlashtiradi, odamlar bilan muloqot qilish tajribasini oladi – ya'ni ijtimoiylashish jarayoni sodir bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdurazakova, Ye. P. Inoyazychnaya kommunikativnaya kompetensiya kak odna iz sostavlyayuyushchikh lichnostnoy i professionalnoy xarakteristik sovremennogo spetsialista // Vektor nauki. – TGU, 2010. – № 3. – Taganrog : TGU, 2010. – S. 350–352.

2. Lapina, N. Obucheniye angliyskomu yazyku kak chast programmy dopolnitelnogo obrazovaniya v DOU [Tekst] / N. Lapina // Rebenok v detskom sadu. – 2013. – №1. – С. 57.
3. Potoskaya I. M. Obucheniye angliyskomu yazyku detey doshkolnogo vozrasta https://elib.bspu.by/bitstream/doc/51376/1/Prepodavanie%20inostran.%20yaz.%20v%20polikultur.%20mire_01.04.21_0036-0038.pdf
4. Tarasyuk, N. A. Inostrannyy yazyk dlya doshkolnikov: uroki obshcheniya (na primere angliyskogo yazyka) / N. A. Tarasyuk. – M. : Flinta: Nauka, 1999. – S.3
5. Barno, T. (2022). Selecting teaching approaches in teaching English to young learners. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 7(12).
6. Toshboyeva, B. O. (2019). Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarga chet tilini o'rgatishda kelib chiqadigan qiyinchiliklar xususida. *Sovremennoye obrazovaniye (Uzbekistan)*, 55-59.
7. Toshboyeva, B. (2018). Sozdaniye usloviy dlya yedinstva myshleniya i rechi: psixologo-metodicheskiye osnovy obucheniya inostrannym yazykam. *Zarubejnaya lingvistika i lingvodidaktika*, 2(1/S), 1-5.